

e-ISSN 3060-5059

DOI: 10.67227

IJTIMOIIY-GUMANITAR SOHADA ILMIY-INNOVATSION TADQIQOTLAR

ILMIY METODIK JURNAL

Scientific and Innovative Research in
Social and Humanitarian Studies

Vol. 3 • Issue 10

2026

Founded in 2024

publishscience.uz

publish_science_journal@mail.ru

PEER REVIEWED • OPEN ACCESS

MEHNAT MIGRATSIYASI SHAROITIDA BOLALARNING IJTIMOY MOSLASHUVI VA PSIXOLOGIK MUAMMOLARINI ANIQLASH HAMDA ULARNI HAL ETISH MEXANIZMLARI

Mamadaliyeva Muhlisa Olimjon qizi

O'zbekiston Milliy universiteti, magistrant.

e-mail: muhlisa1825@gmail.com ORCID: <https://orcid.org/0009-0006-1627-7110>

Annotatsiya.

Maqolada ota-onasi mehnat migratsiyasida bo'lgan bolalarning ijtimoiy moslashuvi va psixologik muammolarini aniqlash hamda ularga yordam ko'rsatish imkoniyatlari o'rganilgan. Bog'lanish nazariyasi, ekologik tizimlar yondashuvi va transmilliy oila konsepsiyasiga tayanib, muammolarning to'rt guruhi ajratilgan, ularni erta aniqlashning to'rt bosqichli tartibi va yordam ko'rsatishning uch darajali mexanizmi taklif etilgan. Tahlil UNICEF va Xotin-qizlar qo'mitasi tomonidan O'zbekistonda o'tkazilgan tadqiqot ma'lumotlari hamda xalqaro ilmiy adabiyotlarga asoslangan. Tadqiqot natijalaridan ijtimoiy ishchilar, maktab psixologlari va mahalla institutlari o'rtasidagi hamkorlikni yo'lga qo'yishda foydalanish mumkin.

Kalit so'zlar: mehnat migratsiyasi, migrant oila, ota-onasiz qolgan bolalar, ijtimoiy moslashuv, psixologik muammolar, ijtimoiy ish, individual holatni boshqarish (case management).

СОЦИАЛЬНАЯ АДАПТАЦИЯ ДЕТЕЙ В УСЛОВИЯХ ТРУДОВОЙ МИГРАЦИИ И МЕХАНИЗМЫ ВЫЯВЛЕНИЯ И РЕШЕНИЯ ИХ ПСИХОЛОГИЧЕСКИХ ПРОБЛЕМ

Мамадалиева Мухлиса Олимжон кизи

Национальный университет Узбекистана, магистрантка.

Аннотация.

В статье исследуются вопросы выявления проблем социальной адаптации и психологических трудностей детей, родители которых находятся в трудовой миграции, а также возможности оказания им необходимой помощи. На основе теории привязанности, экологического системного подхода и концепции транснациональной семьи выделены четыре группы проблем, предложены четырёхэтапная процедура их раннего выявления и трёхуровневый механизм оказания помощи. Анализ основан на данных исследования, проведённого ЮНИСЕФ и Комитетом женщин Узбекистана, а также на международной научной литературе. Результаты исследования могут быть использованы для организации взаимодействия социальных работников, школьных психологов и институтов махалли.

Ключевые слова: трудовая миграция, семья мигрантов, дети, оставшиеся без попечения родителей, социальная адаптация, психологические проблемы, социальная работа, ведение случая (case management).

SOCIAL ADAPTATION OF CHILDREN IN THE CONTEXT OF LABOR MIGRATION AND MECHANISMS FOR IDENTIFYING AND ADDRESSING THEIR PSYCHOLOGICAL PROBLEMS

Mamadaliyeva Muhlisa Olimjon qizi

National University of Uzbekistan, Master's Student.

Abstract.

The article examines ways to identify social adaptation difficulties and psychological problems among children whose parents are engaged in labor migration, as well as approaches to providing them with appropriate support. Drawing on attachment theory, the ecological systems approach, and the concept of the transnational family, the study identifies four groups of problems and proposes a four-stage procedure for early identification and a three-level support mechanism. The analysis is based on data from research conducted in Uzbekistan by UNICEF and the Women's Committee, as well as international academic literature. The findings can be used to facilitate cooperation among social workers, school psychologists, and mahalla institutions.

Keywords: labor migration, migrant family, children left behind by migrant parents, social adaptation, psychological problems, social work, case management.

Kirish. So'nggi yillarda mehnat migratsiyasi O'zbekiston uchun odatiy hodisaga aylandi: rasmiy ma'lumotlarga ko'ra, 2,6 million nafar fuqaro doimiy ravishda xorijda ishlaydi [15]. UNICEF va Xotin-qizlar qo'mitasi tadqiqotida migrantlarning 87 foizi Rossiyaga ketishi, migrant oilalarning 84 foizi esa xorijdan yuborilgan pul o'tkazmalariga tayanishi qayd etilgan [10]. Bu mablag'lar ko'plab oilalar budjetini mustahkamlaydi. Ammo buning ijtimoiy-psixologik «narxi» ko'pincha bolalar zimmasiga tushadi.

Migrantlarning ko'pchiligi farzandlarini o'zlari bilan olib ketmaydi [10]. Bola buvisi, bobosi, amakisi, xolasi yoki ota-onasidan birining qaramog'ida qoladi. Bunda u eng yaqin insonidan ajralibgina qolmay, oiladagi rollar, kundalik tartib va g'amxo'rlik sifati ham o'zgaradi. Maktab yig'ilishiga kim boradi, bola kasal bo'lganda kim uning yonida bo'ladi, xafa bo'lganda kimga dardini aytadi — bunday oddiy savollarga javob birdaniga o'zgarib qoladi.

BMTning Bola huquqlari to'g'risidagi konvensiyasi bola manfaatlarini birinchi o'ringa qo'yadi va ota-onalarning bola tarbiyasidagi mas'uliyatini amalga oshirishida ularga davlat yordami zarurligini belgilaydi [1, 3- va 18-moddalar]. O'zbekiston Respublikasining «Bola huquqlarining kafolatlari to'g'risida»gi Qonuni ham bolaning oilada tarbiyalanish va himoyalash huquqini kafolatlaydi [2, 12- va 13-moddalar]. Biroq amalda migrant oilalar farzandlarini muntazam aniqlash va ularga yordam ko'rsatish tartibi hali to'liq shakllanmagan.

UNICEF ta'kidlashicha, 2019-yilda o'tkazilgan tadqiqot mamlakatda migratsiyaning oilalarga ta'sirini o'rgangan dastlabki tadqiqot bo'lgan, ma'lumotlarning yetishmasligi esa alohida muammo sifatida ko'rsatilgan [10, 11]. Shu sababli tadqiqotning maqsadi — mehnat migratsiyasi sharoitida bolalarning ijtimoiy moslashuvi va psixologik muammolarini aniqlash hamda ularni hal etishning ijtimoiy ish mexanizmlarini asoslashdan iborat. Buning uchun uchta vazifa belgilandi: (1) muammoning nazariy asoslarini aniqlash; (2) muammolar tipologiyasi va ularni erta aniqlash tartibini ishlab chiqish; (3) yordam ko'rsatishning bosqichma-bosqich mexanizmini taklif etish.

1. Nazariy asoslar va adabiyotlar sharhi

Migrant oilalar farzandlari duch keladigan muammolarni bitta nazariya orqali to'liq tushuntirib bo'lmaydi. Shu sababli bir nechta nazariy yondashuv bir-birini to'ldiradi.

Bog'lanish nazariyasi. J. Bolbi bola shaxsining rivojlanishida yaqin kattalar bilan barqaror emotsional bog'lanish hal qiluvchi o'rin tutishini asoslagan [3]. Ota-ona uzoq muddatga migratsiyaga ketganda, bu bog'lanish uzilish xavfi ostida qoladi, bola esa o'zini tashlab ketilgandek his qilishi mumkin. UNICEF tadqiqotining dastlabki natijalari ham shuni ko'rsatadiki, ota-onaning yo'qligi bolada tashlab ketilganlik hissi, unga g'amxo'rlik qilayotgan kattalarda esa stressni kuchaytiradi [11].

Ekologik tizimlar yondashuvi. U. Bronfenbrenner bola rivojlanishini o'zaro bog'liq muhitlar — oila, maktab, mahalla, davlat siyosati va ijtimoiy me'yorlar doirasida tushuntiradi [4]. Bundan quyidagi amaliy xulosa kelib chiqadi: yordam faqat bola yoki oila bilan cheklanib qolmasligi, balki maktab, mahalla va davlat xizmatlarini ham qamrab olishi kerak.

Transmilliy oila konsepsiyasi. R. Parreñas va boshqa tadqiqotchilar migrant ota-onalar farzandlari bilan masofadan turib aloqani saqlab qolishini va g'amxo'rlikni qarindoshlar orqali tashkil etishini, bu esa oilaviy munosabatlarning yangi shaklini yuzaga keltirishini ko'rsatgan [5]. V. Mazzukato va D. Skans esa migratsiya ta'sirini baholashda faqat ota-onaning ketganiga emas, balki g'amxo'rlik qanday tashkil etilgani va oiladagi aloqa sifatiga ham e'tibor qaratish zarurligini ta'kidlaydi [6, 704–712-b.].

Empirik tadqiqotlar. E. Grexem va L. Jordan Janubi-Sharqiy Osiyo misolida ota-onalar migratsiyasining bolalar psixologik farovonligiga ta'siri barcha bolalar uchun bir xil emasligini, bu ta'sir migratsiyaga ota-onaning qaysi biri ketgani va bolaning jinsiga bog'liq ekanini ko'rsatgan [7, 763–787-b.]. F. Antman ham migratsiyaning bolalar ta'lim natijalariga ta'siri bolaning jinsi va migratsiyaga ketgan ota-onaning qaysi biri ekaniga qarab farqlanishini aniqlagan [8, 1187–1214-b.]. Demak, «migrant oila bolasi» tushunchasi bir xil xususiyatlarga ega bo'lgan yagona toifani anglatmaydi. Shuning uchun har bir holatni alohida baholash zarur.

2. Tadqiqot metodologiyasi

Maqola ikkilamchi (kabinet) tadqiqot asosida tayyorlandi: yangi so'rov o'tkazilmadi, mavjud manbalar tahlil qilindi. Normativ-huquqiy hujjatlar [1, 2], xalqaro tashkilotlarning hisobotlari va amaliy keyslar [10–16] kontent-tahlil usuli asosida o'rganildi, ilmiy adabiyotlar [3–8] o'zaro qiyoslandi, so'ngra tizimli yondashuv asosida yordam ko'rsatish mexanizmi modelashtirildi.

Asosiy empirik material sifatida UNICEF va Xotin-qizlar qo'mitasi tomonidan 2019-yilning mart–may oylarida Buxoro, Xorazm, Farg'ona va Surxondaryo viloyatlaridagi 1000 ta xonadonda o'tkazilgan tadqiqot natijalaridan foydalanildi [10, 11]. Muallifning o'z empirik tahlili dissertatsiyaning uchinchi bobida keltiriladi.

3. Natijalar va muhokama

3.1. Muammolar tipologiyasi

Manbalarni tahlil qilish migrant oilalar farzandlari duch keladigan qiyinchiliklarni to'rt guruhga ajratish imkonini berdi.

Birinchi guruh — emotsional va psixologik muammolar. Ota-ona migratsiyaga ketgach, bolada stress, xulq-atvor o'zgarishlari, o'zini boshqalardan ajratib qo'yish, kattalar va tengdoshlar bilan muloqotda qiyinchiliklar kuzatilishi mumkin [13]. UNICEF materiallarida bolalar o'zlarini tashlab ketilgandek his qilishlari, sog'inch va ota-onalari bilan aloqaning uzilgani haqida gapirganlari qayd etilgan [11, 13, 14]. Mutaxassislar ham ayrim bolalarda stress xulq-atvor muammolariga olib kelishini ta'kidlaydilar [15].

Ikkinchi guruh — ijtimoiy moslashuv muammolari. Bolaning maktabga, tengdoshlar jamoasiga va yangi oilaviy tartibga moslashishi qiyinlashadi. Ko'pincha u buvisi, bobosi yoki qarindoshlari xonadoniga ko'chib o'tadi, ba'zan esa kattalarning vazifalarini — kichik uka-singillariga qarash, uy yumushlarini bajarishni — o'z zimmasiga oladi. Bu uning o'qishi va ijtimoiy faolligiga ta'sir qilishi mumkin.

Uchinchi guruh — parvarish va himoya muammolari. Ota-ona yo'qligida bolaning yetarli parvarish va himoyasiz qolish xavfi mavjud [15, 16]. UNICEF ma'lumotlariga ko'ra, ixtisoslashtirilgan ta'lim-tarbiya muassasalaridagi qizlarning 21 foizi ota-onasining migratsiyasi tufayli ushbu muassasalarga joylashtirilgan [12]. Bu holatni muammolarni erta

aniqlash va oilaviy qo'llab-quvvatlash tizimining zaifligi oqibati sifatida baholash mumkin.

To'rtinchi guruh — parvarish qiluvchi shaxsning resurslari bilan bog'liq muammolar. Bolaga g'amxo'rlik qilayotgan buvisi, bobosi yoki qarindoshlari ham stress, jismoniy charchoq va tarbiyaviy bilimlarning yetishmasligi kabi muammolarga duch keladilar [11]. Shuning uchun yordam faqat bolaga emas, balki butun g'amxo'rlik tizimiga qaratilishi lozim.

Shu bilan birga, bu muammolar har bir bolada ham yuzaga kelavermaydi. UNICEF materiallarida zamonaviy aloqa vositalari va ijtimoiy qo'llab-quvvatlash salbiy ta'sirlarni qisman yumshatishi qayd etilgan [14]. Shuning uchun ijtimoiy ishchining vazifasi bolani oldindan «xavf ostidagi bola» deb belgilash emas, balki har bir bolaning real holatini baholash va uning himoya omillarini kuchaytirishdan iborat.

3.2. Muammolarni aniqlash: to'rt bosqichli tartib

UNICEF tahlili migrant oilalar farzandlarining soni va ehtiyojlarini aniqlashga xizmat qiladigan samarali mexanizm zarurligini ko'rsatgan [10]. Mavjud tajriba va ijtimoiy ish metodologiyasiga tayanib, quyidagi tartib taklif etiladi.

1-bosqich. Bola va oilani aniqlash hamda hisobga olish. Axborot manbalari: mahalla fuqarolar yig'ini, umumta'lim maktabi, vasiylik va homiylik organlari, Xotin-qizlar qo'mitasi, oila markazlari va nodavlat tashkilotlar. UNICEF loyihasida bolalar va oilalar aynan shu institutlar orqali aniqlangan [16]. Natijada har bir hududda migrant oilalar farzandlarining yagona ro'yxati shakllantiriladi.

2-bosqich. Dastlabki skrining. Maktab psixologi va ijtimoiy ishchi bolaning holatini qisqa standartlashtirilgan so'rovnoma yordamida baholaydi. Xalqaro amaliyotda keng qo'llaniladigan «Kuchli tomonlar va qiyinchiliklar so'rovnomasi» (SDQ) ota-ona, o'qituvchi va bolaning o'z javoblari asosida uning emotsional holati va xulq-atvorini tezkor baholash imkonini beradi [9, 581–586-b.]. So'rovnoma natijasi tashxis hisoblanmaydi: u chuqurroq baholash zarurligini ko'rsatuvchi dastlabki belgidir.

3-bosqich. Chuqurlashtirilgan ijtimoiy-psixologik baholash. Ijtimoiy ishchi bola, unga g'amxo'rlik qiluvchi shaxs va oila a'zolari bilan suhbatlashadi, yashash sharoitlarini o'rganadi, genogramma va ekogramma kabi ijtimoiy ish vositalaridan foydalanadi. Baholash uch yo'nalishda olib boriladi: bolaning emotsional holati; g'amxo'rlik sifati va xavfsizligi; oilaning ijtimoiy-iqtisodiy resurslari va ota-ona bilan aloqa tartibi.

4-bosqich. Xavf darajasini aniqlash va ish rejasini tuzish. Baholash natijalariga ko'ra, bolaning holati past, o'rta yoki yuqori xavf toifasiga kiritiladi. Past xavf darajasida monitoring va maslahat berish yetarli bo'ladi, o'rta xavf darajasida individual qo'llab-quvvatlash dasturi tuziladi, yuqori xavf darajasida esa (masalan, bola xavfsizligiga tahdid mavjud bo'lsa yoki bola qarovsiz qolgan bo'lsa) vasiylik va homiylik organlari bilan birgalikda tezkor choralar ko'riladi.

3.3. Hal etish mexanizmlari

Ekologik tizimlar yondashuviga muvofiq, yordam mexanizmini uch darajada tashkil etish maqsadga muvofiq: profilaktik, individual-korreksion va tizimli.

Profilaktik daraja. Maqsad — ota-ona migratsiyaga ketishidan oldin bolani migratsiya oqibatlariga tayyorlash va oilaviy g'amxo'rlik rejasini kelishib olish. Mahalla va oila markazlari ota-onalarga bola uchun ishonchli voyaga yetgan shaxsni belgilash, aloqa tartibini ishlab chiqish (muntazam videoqo'ng'iroqlar) va zarur hujjatlarni rasmiylashtirish bo'yicha maslahat berishi mumkin. Aloqa vositalari bolaning emotsional holatiga ijobiy ta'sir ko'rsatishi UNICEF materiallarida ham qayd etilgan [14].

Individual-korreksion daraja. Bu darajada bola va oila bilan ishlash keys-menejment (case management) usuli asosida tashkil etiladi. UNICEFning O'zbekistondagi loyihasida 204 ta oilaning 403 nafar bolasi dastlabki baholashdan o'tgan, 46 ta oila (105 nafar bola) esa keys-menejment yondashuvi asosida uzluksiz qo'llab-quvvatlangan [13]. Bunday faoliyatda psixologik yordam bolaga uning his-tuyg'ulari tabiiy ekanini tushuntirish va qiyinchiliklarni yengib o'tish qobiliyatini kuchaytirishga qaratiladi [15]. Ayrim hollarda ijtimoiy ishchilar ota-onalar bilan ishlash, bolani yolg'iz qoldirib, qayta migratsiyaga ketmaslik masalasini birgalikda muhokama qilganlar [13].

Tizimli daraja. Bu daraja muassasalar o'rtasidagi hamkorlikni va tegishli xizmatlardan foydalanish imkoniyatini ta'minlaydi. UNICEF hisobotida migratsiyaning bolalar emotsional farovonligiga ta'siri sezilarli ekanligi sababli maktablar, kollejlarda va mahallalarda professional psixologik-ijtimoiy yordam xizmatlarini kengaytirish tavsiya etilgan. Shuningdek, maktab psixologlarini migrant oilalar farzandlari bilan ishlash uchun qo'shimcha tayyorlash hamda ota-onalar va bolalar uchun ishonch telefonini tashkil etish tavsiya qilingan [14].

Mexanizmning asosiy yo'nalishlari 1-jadvalda umumlashtirilgan.

1-jadval. Migrant oila bolalarini qo'llab-quvvatlash mexanizmi

Yo'nalish	Asosiy subyektlar	Vosita va usullar	Kutilgan natija
Profilaktika	Mahalla, oila markazlari, ijtimoiy ishchi	Migratsiyadan oldin maslahat, oilaviy g'amxo'rlik rejasini, aloqa tartibi	Bola parvarishi oldindan kelishib olinadi
Erta aniqlash	Maktab, mahalla, vasiylik va homiylik organlari	Yagona hisob, SDQ skrining, xavf darajasini baholash	Muammoli holatlar kechikmasdan aniqlanadi
Individual qo'llab-quvvatlash	Maktab psixologi, ijtimoiy ishchi	Ishni yuritish, individual va guruh mashg'ulotlari, tengdoshlar bilan ishlash	Bolaning emotsional holati va moslashuvi yaxshilanadi

Yo'nalish	Asosiy subyektlar	Vosita va usullar	Kutilgan natija
Oila va parvarishchi bilan ishlash	Ijtimoiy ishchi, Xotin-qizlar qo'mitasi	Tarbiyaviy maslahat, ota-ona bilan masofaviy aloqani yo'lga qo'yish	Parvarish sifati va oila aloqalari mustahkamlanadi
Tizimli muvofiqlashtirish	Mahalla, tuman hokimligi bo'limlari, nodavlat tashkilotlar	Idoralararo hamkorlik, yagona ma'lumotlar bazasi, ishonch telefoni	Xizmatlar takrorlanmaydi, har bir bola qamrab olinadi

3.4. Muhokama. Tahlil shuni ko'rsatadiki, muammoning murakkabligi nafaqat bolalarning psixologik holatida, balki yordamni tashkil etish shartlarida ham namoyon bo'ladi. Birinchidan, migrant oilalar farzandlarining aniq soni va ehtiyojlari haqida tizimli ma'lumotlar yetishmaydi [10]. Shu sababli profilaktika va erta aniqlash ishlari ma'lumotlar bazasini shakllantirishdan boshlanishi kerak. Ikkinchidan, ota-onasi mehnat migratsiyasida bo'lgan bolalarga yordam ko'rsatadigan malakali mutaxassislarning yetishmasligi UNICEF materiallarida alohida qayd etilgan [12]. Bu maktab psixologlari va ijtimoiy ishchilarni maxsus tayyorlash zaruratini yuzaga keltiradi. Uchinchidan, xalqaro tadqiqotlar migratsiyaning ta'siri bolaning jinsi, migratsiyaga ketgan ota-onaning qaysi biri ekanligi va parvarish sifatiga qarab farqlanishini ko'rsatgani uchun [7, 763–787-b.; 8, 1187–1214-b.], yordam ko'rsatish jarayonida universal sxemaga emas, balki individual baholashga tayanish lozim. Taklif etilgan mexanizmning cheklovlari ham mavjud: u asosan ikkilamchi manbalarga tayangan va amaliyotda hali sinovdan o'tmagan. Uning samaradorligini baholash uchun keyingi tadqiqotlarda bolalar, ota-onalar va mutaxassislarning o'rtasida empirik so'rovlar hamda pilot dasturni amalga oshirish zarur.

Xulosa. Mehnat migratsiyasi oilalarga iqtisodiy imkoniyatlar yaratadi, biroq bolalar uchun emotsional, ijtimoiy va himoya bilan bog'liq xavflarni ham keltirib chiqaradi. Bu xavflarni to'rt guruhga ajratish mumkin: emotsional-psixologik muammolar, ijtimoiy moslashuvdagi qiyinchiliklar, parvarish va himoya bilan bog'liq muammolar hamda parvarish qiluvchi shaxs resurslarining yetishmasligi. Ularni aniqlash uchun bola va oilani hisobga olish, dastlabki skrining, chuqurlashtirilgan baholash va xavf darajasini aniqlashdan iborat to'rt bosqichli tartib, muammolarni hal etish uchun esa profilaktik, individual-korreksion va tizimli darajalardan iborat mexanizm taklif etildi. Mexanizmning amaliyotda samarali ishlashi maktab psixologlari, ijtimoiy ishchilar, mahalla va vasiylik organlarining hamkorligiga, shuningdek, migrant oilalar farzandlarini yagona hisobga olish tizimining mavjudligiga bog'liq.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Birlashgan Millatlar Tashkilotining Bola huquqlari to'g'risidagi konvensiyasi. – 1989-yil 20-noyabr.
2. O'zbekiston Respublikasining 2008-yil 7-yanvardagi O'RQ-139-son «Bola huquqlarining kafolatlari to'g'risida»gi Qonuni. – URL: <https://lex.uz/docs/-1297315>.
3. Bowlby J. Attachment and Loss. – Vol. 1: Attachment. – London: Hogarth Press, 1969.
4. Bronfenbrenner U. The Ecology of Human Development: Experiments by Nature and Design. – Cambridge, MA: Harvard University Press, 1979.
5. Parreñas R. S. Children of Global Migration: Transnational Families and Gendered Woes. – Stanford: Stanford University Press, 2005.
6. Mazzucato V., Schans D. Transnational Families and the Well-Being of Children: Conceptual and Methodological Challenges // Journal of Marriage and Family. – 2011. – Vol. 73, № 4. – P. 704–712.
7. Graham E., Jordan L. P. Migrant Parents and the Psychological Well-Being of Left-Behind Children in Southeast Asia // Journal of Marriage and Family. – 2011. – Vol. 73, № 4. – P. 763–787.
8. Antman F. M. Gender, Educational Attainment, and the Impact of Parental Migration on Children Left Behind // Journal of Population Economics. – 2012. – Vol. 25, № 4. – P. 1187–1214.
9. Goodman R. The Strengths and Difficulties Questionnaire: A Research Note // Journal of Child Psychology and Psychiatry. – 1997. – Vol. 38, № 5. – P. 581–586.
10. UNICEF Uzbekistan. Protecting Children Left Behind by Migrating Parents in Uzbekistan [Elektron resurs]. – URL: <https://www.unicef.org/uzbekistan/en/stories/children-and-migrating-parents>.
11. UNICEF Uzbekistan. UNICEF Presents Preliminary Findings of Study on Situation of Children Affected by Migration [Elektron resurs]. – URL: <https://www.unicef.org/uzbekistan/en/press-releases/unicef-presents-preliminary-findings-study-situation-children-affected-migration>.
12. UNICEF Uzbekistan. Protecting Children Affected by Migration [Elektron resurs]. – 2019-yil 4-oktabr. – URL: <https://www.unicef.org/uzbekistan/en/stories/protecting-children-uprooted>.
13. UNICEF Uzbekistan. "She Gave Birth to Me, but Has Never Been My Mother..." [Elektron resurs]. – 2020-yil 10-dekabr. – URL: <https://www.unicef.org/uzbekistan/en/story-of-zamira-eng>.
14. UNICEF Uzbekistan. Calling My Mom Gives Me Hope That She Will Be Back Soon [Elektron resurs]. – URL: <https://www.unicef.org/uzbekistan/en/17yo-girl-affected-by-migration>.
15. Birlashgan Millatlar Tashkilotining O'zbekistondagi vakolatxonasi. The Boy Who Lived at the Hospital [Elektron resurs]. – URL: <https://uzbekistan.un.org/en/90857-boy-who-lived-hospital>.
16. UNICEF Uzbekistan. Project to Protect Children Affected by Migration Launched in Uzbekistan [Elektron resurs]. – 2019-yil 19-may. – URL: <https://www.unicef.org/uzbekistan/en/press-releases/project-protect-children-affected-migration-launched-uzbekistan>.